

L'estiu sense homes - Siri Hustvedt

Després de trenta anys de convivència, quan ha arribat aquell punt “gairebé incestuós” en què els membres de la parella pensen el mateix sense necessitat de dir-s’ho, el marit considera que ha arribat el moment d’una pausa. La pausa, en realitat, és francesa i té vint anys menys que l’esposa. Davant aquest triangle isòsceles, els punts de vista són múltiples. Siri Hustvedt (Northfield, Minnesota, 1955) opta pel de la dona abandonada, que narra la història en primera persona.

A conseqüència de “la pausa”, Mia, de cinquanta-cinc anys, ha d’ingressar en un hospital afectada per un trastorn psicòtic. Quan rep l’alta, decideix traslladar-se de Brooklyn a un poble de Minnesota on l’atzar li destina una companyia exclusivament femenina, propícia a la intimitat i a les confidències.

Hi troba, en primer lloc, la mare, que la posa en contacte amb un cercle de dones de la tercera edat amb qui estableix una relació càlida. ¿Encara no hem dit que Mia ha publicat poesia? Per oblidar-se dels seus maldecaps, imparteix un taller literari a un grup d’adolescents del poble. Amb la veïna jove, casada i emmainadada, accedeix a un altre estadi vital. Afegim-hi la germana, la filla, la psicòloga i les seves autores de capçalera (en particular les germanes Brönte i Emily Dickinson) i obtindrem un entorn que li permet, al llarg d’aquesta convalescència estival, comparar, reflexionar i mirar de comprendre –o, si més no, pair- el que li succeeix. Com el títol indica, els homes no són presents en aquesta història: tan sols el record del marit, i, en un pla discret, les parelles i els fills de les seves noves amigues. Llegint aquest llibre, un home es pot sentir com un intrús, però també com algú que ha tingut el privilegi d’accedir a un espai habitualment vedat.

A *Una cambra pròpia*, Virginia Woolf, alerta les escriptores sobre el perill de resignar-se, però més encara sobre el perill d’indignar-se: “El desig de defensar una causa pròpia o de convertir un personatge en el portaveu d’alguna insatisfacció o algun greuge particulars sempre té uns efectes pertorbadors, com si el punt cap on es dirigeix l’atenció del lector de sobte no fos un de sol, sinó doble.” Precisament la gran virtut que Virginia Woolf troba en Jane Austen és que va ser capaç de resistir la temptació de la ràbia, és a dir, la mena de temptació que fa que –segons la mateixa Woolf- *Jane Eyre* trontolli en algun passatge. Aquest era també el risc de Siri Hustvedt, que podia sentir-se temptada d’erigir-se en portaveu de les dones abandonades i desplaçar-se de la ficció al llibel. En general, en surt airosa, i fins i tot quan s’acosta al sermó ho fa de manera

convinent: “Que la història sigui banal –el fet que cada dia la repeteixin ad nauseam un grapat d’homes que de cop i volta o gradualment descobreixen que el que és no per força ha de ser i que en acabat passen a l’acció i es desempalleguen de les dones envellides que els han cuidat a ells i als seus fills durant anys- no apaivaga gens el patiment, la gelosia i la sensació d’humiliació que s’empara de les dones a qui deixen enrere”. Tot i que no arriba a reduir milers de milions d’éssers humans a la bipolaritat Mart-Venus, tot i que alguna de les adolescents del taller dona mostres innegables de mesquinesa, de vegades la narradora tendeix a l’esquematisme. És clar que també simplifica quan critica el cinema actual. D’altra banda, alguna de les digressions resulta ben pertinent, com ara quan compara el “descobriment “ d’Amèrica amb el “descobriment” del clítoris que el 1559 va fer un altre Colom, Realdus Columbus.

Part de l’atractiu de *L’estiu sense homes* són les subtrames que protagonitzen les amigues de la mare de Mia i les alumnes del taller de poesia. Les àvies tenen problemes de salut i una experiència enorme. Les adolescents combinen grans dosis d’energia amb una perillosa tendència a equivocar-se; resulten més tancades i molt menys creatives. El present de les adolescents s’assembla molt al passat de la protagonista, i previsiblement el present de les àvies prefigura el seu futur: dubtem si el que l’emociona són elles, o més aviat la visió dels anys que l’esperen. Mia, que es relaciona amb els dos col·lectius amb respecte i curiositat, és més ben rebuda per les dones grans. En aquest punt, podem recordar que l’autora del llibre es troba en el punt dolç en què l’experiència s’ha anat acumulant mentre que l’intel·lecte encara no ha de suportar minves de consideració. És una edat que permet comprendre el punt de vista de col·lectius prou diferenciats i, doncs, resulta molt adequada per a l’escriptura de novel·les.

Quan el marit li demana si pot tornar amb ella, Mia es debat entre la rancúnia i el perdó. Els anys pesen, en tot cas: “No és la ceguesa voluntària de les atraccions noves, és la ceguesa d’una intimitat forjada a base d’anys de vida en paral·lel, a la vegada per les nafres i els bàlsams”. No desvelarem el desenllaç, però apuntarem que en aquesta lluita interior és on l’autora es mostra subtil i definitivament literària, és a dir, allunyada del pamflet.

Encara que la narradora dedica més pàgines als conflictes de la colla d’alumnes adolescents, són les àvies les que desperten el nostre interès. De fet, el personatge més captivador de la novel·la és Abigail, una dona de noranta-quatre anys, sorda i afectada d’osteoporosi. Des de petita que té molta traça brodant. Les seves obres són de dues menes: les convencionals i unes altres de secretes, on plasma la seva part fosca,

prohibida. Les convencionals –ella les anomena les “falses-, les ven, mentre que les “de debò” se les queda. La vida d’Abigail, narrada en petites dosis, com si no tingués importància, plasma els problemes de tota una generació de dones.

Com succeeix en la majoria de les bones novel·les, el tema de *L’estiu sense homes* és el pas del temps: el present efímer, el passat que amb els anys va substituint el futur en la nostra ment, i sobretot les estratègies de la memòria, que altera i recodifica el que ha succeït. Més enllà de les reflexions sobre els homes i les dones, Siri Hustvedt revela una mirada compassiva i universal: “Desproveïts d’intimitat i vistos des d’una distància considerable, tots som personatges còmics, bufons trets d’una farsa que avancen per la vida a empentes i rodolons, entre desastre i desastre, però un cop t’hi acostes, el component ridícul s’esvaeix ràpidament i es converteix en sòrdid, tràgic o simplement trist”. El mèrit de l’autora és tractar aquesta tragèdia, aquesta tristesa, amb lleugeresa i amb solidesa alhora.

Potser és cert que, com diu Mia, als homes els tranquil·litza llegir novel·les escrites per homes. Del que no hi ha dubte és que la majoria de les obres escrites per dones són ressenyades per dones. Ara em torna a venir a la memòria Virginia Woolf, que en més d’una ocasió va deixar clar que no aspirava a ser una bona escriptora, sinó un bon escriptor (en anglès, *writer*, sense marca de gènere); en altres paraules, aspirava a jugar a la mateixa lliga que els homes que escrivien. Doncs bé: els últims llibres de Siri Hustvedt han interessat molt més a aquest crític que els de qui és el seu marit des de 1982, Paul Auster, el qual fa més d’una dècada que dóna mostres d’esgotament creatiu. Alguns lectors androcentristes continuen referint-se a l’autora de *L’estiu sense homes* com a esposa de Paul Auster, mentre que en termes de qualitat literària seria més adequat referir-se a ell com a espòs de Siri Hustvedt.